

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 436

**Rachunkowość na rzecz
zrównoważonego rozwoju.
Gospodarka – etyka – środowisko**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach:
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-591-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Maria Aluchna, Olga Mikołajczyk: Akcjonariusze vs. interesariusze. Przypadek raportowania zintegrowanego / Shareholders vs. stakeholders. The case of integrated reporting	11
Joanna Antczak: Wypadki chemiczne a bezpieczeństwo ekologiczne / Chemical accidents vs. ecological security	21
Anna Balicka: Sprawozdawczość środowiskowa – światowe trendy ujawniania informacji środowiskowych / Environmental reporting – world trends of disclosure of environmental information	30
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Rewizja finansowa a wiarygodność sprawozdań finansowych / Financial audit vs. financial statements credibility	39
Aurelia Bielawska: Realizacja idei społecznej odpowiedzialności biznesu w rzemiośle / The idea of Corporate Social Responsibility (CSR) in craft	48
Ewa Chojnacka, Jolanta Wiśniewska: Raportowanie danych CSR w Polsce / Reporting on CSR data in Poland.....	55
Marlena Ciechan-Kujawa, Katarzyna Goldmann: Analiza komparatywna wykorzystania i oceny przydatności analizy finansowej w praktyce firm audytorskich i jednostek gospodarczych w Polsce / Comparative analysis of the use and evaluation of the usefulness of financial analysis in the practice of auditing companies and business entities in Poland.....	64
Anna Dąbkowska: Wpływ raportu Liikanena na zmiany w regulacjach sektora bankowego w Niemczech / The impact of Liikanen report on changes in regulations of the banking sector in Germany.....	75
Anna Dubel: Analiza porównawcza kosztów adaptacji i zapobiegania zmianom klimatycznym / Comparative analysis of climate mitigation and adaptation costs	84
Justyna Dyduch: Możliwości wykorzystania informacji pochodzących z ewidencji księgowej w środowiskowej analizie finansowej przedsiębiorstwa – wyniki badań ankietowych / Possibility of using information from accounting records in environmental corporate financial analysis – survey research results.....	93
Danuta Dziawgo: Znaczenie raportowania pozafinansowego w opinii indywidualnych inwestorów / Non-financial reporting importance from individual investors' perspective.....	105

Justyna Fijałkowska: Raportowanie informacji niefinansowych zgodnie z nową dyrektywą UE 2014/95/EU jako wyzwanie dla przedsiębiorstw / Non-financial information reporting following UE 2014/95/UE new directive as a challenge for companies	115
Tomasz Gabrusewicz: Wybrane problemy stosowania wyceny w wartości godziwej do wyceny bilansowej / Selected aspects of applying valuation at fair value to balance sheet valuation.....	123
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Pułapki decyzyjne a system zarządzania środowiskowego / Decision-making traps related to the environmental management system.....	133
Dominika Kordela: Crowdfunding w Polsce – koncepcja finansowania społecznościowego / Crowdfunding in Poland – the concept of social financing	143
Angelika Kuligowska, Michał Moszyński, Damian Walczak: Ryzyko oraz jego świadomość w kontekście odpowiedzialności za szkody środowiskowe w Polsce / Risk and its awareness in the context of liability for environmental damages in Poland.....	154
Agnieszka Kurdyś-Kujawska: Ubezpieczenia gospodarcze jako czynnik zapewniający zrównoważony rozwój gospodarstw rolnych / Business insurances as a factor to ensure sustainable economic development of farms ...	163
Małgorzata Kutera: Etyczne aspekty zwalczania nadużyć finansowych / Ethical aspects of combating financial frauds	174
Jan Michalak: Raport strategiczny jako źródło informacji dla inwestorów społecznie odpowiedzialnych w Wielkiej Brytanii. Wyniki badań empirycznych / Strategic report as a source of information for socially responsible investors in UK. Empirical research results.....	186
Joanna Pawłowska-Tyszko: Nowe instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie krajów członkowskich UE a rozwój zrównoważony / New instruments of risk management in agriculture of the member states of the EU vs. sustainable development	199
Kamila Prucia: Projekt naukowy jako narzędzie finansowania nauki / A scientific project as a financing tool for science	209
Ksymena Rosiek: Koszty środowiskowe w sektorze wodno-kanalizacyjnym / Environmental costs in water and sewage sector	219
Anna Serwatka: Druk w polskich firmach i na uczelniach oraz jego wpływ na środowisko / Printing in Polish companies and at universities and its impact on the environment	231
Hanna Sikacz: Wpływ CSR na sytuację finansową przedsiębiorstw – przegląd badań / The impact of CSR on the corporate financial performance – a review of research.....	241
Dorota Śładkiewicz, Piotr Wanicki: Istota społecznej odpowiedzialności biznesu w procesie kreowania wartości przedsiębiorstwa / The essence of corporate social responsibility in creating company value.....	253

Monika Sobczyk: W poszukiwaniu wpływu dokonań CSR na wyniki finansowe / Searching the impact of corporate social performance on corporate financial performance	261
Anna Spoz: Wpływ finansyzacji na działalność i sprawozdawczość przedsiębiorstw / The impact of financialization on the model business of enterprises and their financial reporting	270
Lidia Włodarska-Zoła: Venture capital jako źródło finansowania przedsięwzięć innowacyjnych w świetle polityki wspierania innowacyjności / Venture capital as a source of financing innovative undertakings in the light of the policy of supporting innovativeness.....	278
Aleksander Zawadzki, Marlena Rybacka: Falszowanie sprawozdań finansowych w opinii biegłych rewidentów / Financial statements fraud in the opinion of auditors	287
Katarzyna Ziętek-Kwaśniewska: Terminowość płatności w transakcjach między przedsiębiorstwami w Polsce / Punctuality of payments in transactions between businesses in Poland.....	296
Beata Zyznarska-Dworczak: Determinanty rozwoju sprawozdawczości niefinansowej w świetle pozytywnej i normatywnej teorii rachunkowości / Factors development of non-financial reporting in the light of positive and normative accounting theory	307

Wstęp

Idea zrównoważonego rozwoju wzbudza uzasadnioną uwagę zarówno w społeczeństwie, jak i w gospodarce oraz w nauce. Poszukujemy bowiem sposobu na racjonalne funkcjonowanie w złożonej rzeczywistości. Konieczne jest nie tylko naukowe opracowanie zasad zrównoważonego rozwoju, lecz także ich efektywna implementacja w praktyce gospodarczej. Nie bez znaczenia jest przy tym również społeczne poparcie dla idei zrównoważonego rozwoju.

Niewątpliwie problemy w zakresie ochrony środowiska oraz etyki prowadzonego biznesu stanowią ogromne wyzwanie rozwojowe. Nie możemy dopuścić, by stały się one barierą rozwoju naszej cywilizacji. Stąd też obecne koncepcje teoretyczne coraz częściej podkreślają konieczność ograniczania negatywnego wpływu prowadzonej działalności na interesariuszy oraz budowania wartości dodanej – rozumianej dużo szerzej niż dotychczas.

Współczesny świat spogląda na ideę zrównoważonego rozwoju z ogromną nadzieją, ponieważ oznacza ona szansę na zmianę filozofii gospodarowania z poszanowaniem zasad gospodarki rynkowej. Nie możemy tej szansy zmarnować. Ta wspaśniała idea wymaga jednak jeszcze wiele pracy, zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i empirycznym.

Tematów badawczych więc nie brakuje. Środowisko ekonomistów z dyscypliny „finanse”, a w tym „rachunkowość”, od dawna zaangażowane jest naukowo w prace badawcze dotyczące zrównoważonego rozwoju. Jednym z przykładów aktywności i profesjonalizmu naszego środowiska naukowego jest niniejsza publikacja.

W opracowaniu opublikowano wybrane artykuły dotyczące idei zrównoważonego rozwoju w zakresie rachunkowości, których autorami są osoby z uznanych ośrodków naukowych w Polsce. Podkreślam wagę inspirujących treści poszczególnych opracowań. Istotny wkład w naukową jakość publikacji wnieśli także recenzenci. Zgłoszone przez nich uwagi i sugestie podniosły jeszcze wartość naukową opracowania.

Niniejsza publikacja jest naszym wspólnym sukcesem: autorów i recenzentów.

Danuta Dziawgo

Maria Aluchna, Olga Mikołajczyk

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
e-mails: maria.aluchna@sgh.waw.pl; omiko@sgh.waw.pl

**AKCJONARIUSZE VS. INTERESARIUSZE.
PRZYPADEK RAPORTOWANIA ZINTEGROWANEGO
SHAREHOLDERS VS. STAKEHOLDERS.
THE CASE OF INTEGRATED REPORTING**

DOI: 10.15611/pn.2016.436.01

JEL Classification: M14, M40

Streszczenie: W artykule podjęto próbę przybliżenia raportowania zintegrowanego jako koncepcji łączącej raportowanie finansowe, środowiskowe i społeczne, uwzględniającej oczekiwania akcjonariuszy i interesariuszy. Wspomniano o obowiązku raportowania finansowego oraz opisano podstawowe rodzaje raportów społecznych, w których ujawniane są dane pozafinansowe, z obszaru środowiskowego, społecznego oraz ładu korporacyjnego. Raportowanie zintegrowane opisano w oparciu o analizę zapisów Dyrektywy 2014/95/UE, która wprowadza dla określonych grup przedsiębiorstw od 2017 roku obowiązek raportowania danych pozafinansowych. Nowe regulacje są przykładem zmiany w podejściu do raportowania i zwiększenia odpowiedzialności przedsiębiorstwa za skutki jego działania także w obszarach pozafinansowych i przyjmuje praktyczną postać działań regulacyjnych i standaryzacyjnych.

Słowa kluczowe: raportowanie zintegrowane, CSR, Dyrektywa 2014/95/UE.

Summary: The aim of the article is to introduce the integrated reporting as a concept linking the orientation shareholders and financial reporting with the expectations of stakeholders and mainstreaming environmental and social reporting. Integrated reporting has been based on an analysis of the provisions of Directive 2014/95/EU, which introduces obligation of reporting of non-financial data for certain groups of companies from 2017. The new regulations are an example of a change in the approach to reporting and increasing of corporate responsibility for the consequences of its actions also in non-financial areas. These regulations adopt a practical form of regulation and standardization actions.

Keywords: integrated reporting, CSR, Directive 2014/95/UE.

1. Wstęp

Współczesne przedsiębiorstwa funkcjonują w niezwykle złożonym i wymagającym otoczeniu. Zmiany technologiczne, demograficzne i społeczne, wyzwania środowi-

skowe oraz coraz silniejsza presja konkurencyjna zmuszają przedsiębiorstwa – chcące jak najlepiej odpowiadać na oczekiwania klientów – do ciągłej analizy otoczenia rynkowego oraz rekonfiguracji zasobów i przeformułowania strategii. Jednocześnie zmienia się także fundamentalny paradygmat oceny skuteczności przedsiębiorstwa i jego zarządzających [Mayer 2002]. Miejsce prymatu akcjonariuszy zajmuje doktryna interesariuszy, a funkcjonowanie przedsiębiorstwa jest oceniane nie tylko przez pryzmat wyników finansowych, ale też działań podejmowanych w wymiarze środowiskowym i społecznym [Crane, Matten 2007, s. 218–262]. Zmiany te widoczne są we wszystkich wymiarach funkcjonowania przedsiębiorstwa – od ładu korporacyjnego i strategii, przez organizację zasobów, badania i rozwoju, zarządzanie innowacjami, marketing, aż po komunikację i raportowanie.

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie raportowania zintegrowanego jako koncepcji łączącej raportowanie finansowe, środowiskowe i społeczne, uwzględniającej oczekiwania akcjonariuszy i interesariuszy.

Zmiana w podejściu do raportowania i zwiększanie odpowiedzialności przedsiębiorstwa za skutki jego działania także w obszarach pozafinansowych przyjmują praktyczną postać działań regulacyjnych i standaryzacyjnych. Dotychczas funkcjonujące standardy raportowania środowiskowego i społecznego były formułowane przez organizacje branżowe i instytucje pozarządowe oraz wdrażane przez przedsiębiorstwa na zasadzie dobrowolności w drodze samoregulacji. W ostatnich latach zasady te zostały sformalizowane w drodze działań legislacyjnych i przyjęły postać Dyrektywy 2014/95/UE, która wprowadza dla określonych grup przedsiębiorstw od 2017 roku obowiązek raportowania danych pozafinansowych.

Niniejszy artykuł przyjmuje następującą strukturę: w pierwszym punkcie przedstawiono zmianę postrzegania roli przedsiębiorstwa w gospodarce i społeczeństwie wraz z dyskusją rosnącej roli koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu i zrównoważonego rozwoju. Drugi punkt przedstawia zasady i standardy raportowania działalności przedsiębiorstw w formie raportowania finansowego oraz społecznego i środowiskowego. W punkcie trzecim natomiast omówiono cele i główne założenia Dyrektywy 2014/95/UE wprowadzającej obowiązek raportowania zintegrowanego. Wnioski zawarto w podsumowaniu.

2. Paradygmat akcjonariuszy a paradygmat interesariusza

Współcześnie obserwuje się zasadnicze zmiany w postrzeganiu roli przedsiębiorstwa w gospodarce i społeczeństwie, choć problematyka celu działania przedsiębiorstwa, granic jego wpływu, obowiązków i zakresu odpowiedzialności jest podejmowana od wielu dziesiątków lat [Mayer 2002]. Odnotowywane obecnie zmiany widoczne są zarówno w praktyce funkcjonowania małych firm i dużych spółek, jak i w literaturze przedmiotu w odniesieniu do obszarów badawczych oraz rozwijania nowych koncepcji i teorii [Warhurst 2011, s. 55–83; Aluchna 2015a, s. 7–40]. Przez połowę XX wieku w szeroko rozumianym zarządzaniu przedsiębiorstwem, szcze-

gólnie w gospodarkach anglosaskich, dominował prymat akcjonariuszy, uznający ich za grupę uprzywilejowaną, której oczekiwania i interesy powinny wyznaczać kierunek rozwoju przedsiębiorstwa [Bragg 2012, s. 13–15]. Akcjonariusze mogli cieszyć się z tej uprzywilejowanej pozycji ze względu na znaczenie wnoszonego do spółek kapitału [Vermalen 2009]. Zgodnie z dorobkiem tzw. szkoły chicagowskiej, teorii pryncypała i agenta oraz według zasad koncepcji VBM, zarządzający przedsiębiorstwem powinni dążyć do poprawy wyników finansowych, które przełożą się na maksymalizację wartości dla akcjonariusza [Lazonick, O’Sullivan 1997, s. 1–15; Vogel 2005, s. 19–45]. Jasno określony cel przedsiębiorstwa wyrażony jako dążenie do budowania wartości firmy określił kierunki strategicznego rozwoju i zarządzania przedsiębiorstwem w poszczególnych obszarach. Takie finansowe ujęcie funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz podporządkowanie zarządzania celowi budowania wartości dla akcjonariusza określane są mianem finansyzacji [McSweeney 2008, s. 55–74; Dore 2008]. Zjawisko finansyzacji i koncentracja na maksymalizowaniu wartości dla akcjonariusza przyczyniły się jednak do wypracowania bardzo jednostronnego spojrzenia na funkcjonowanie przedsiębiorstwa, w którym nie uwzględnia się innych grup zainteresowanych czy zaangażowanych w jego funkcjonowanie oraz nie bierze się pod uwagę całościowego wpływu przedsiębiorstwa na otoczenie [Stout 2012]. Obecnie to wąskie podejście nie tylko postrzega się jako szkodliwe dla samych akcjonariuszy [Yahanpath 2011, s. 64–77], ale także uznaje się za perspektywę niedostosowaną do współczesnych warunków funkcjonowania przedsiębiorstwa [Kemper, Martin 2011, s. 229–239]. Jednocześnie pośrednio uznaje się założenia i rozwiązania koncepcji MSV za czynniki, które przyczyniły się do wybuchu kryzysu finansowego 2008–2009 oraz które prowadzą do hegemonii rynków finansowych w gospodarce i ograniczają możliwość wpływu na nią przez społeczeństwa i rządy [Dore 2008; Epstein 2005].

Już w latach 50. w opozycji do szkoły chicagowskiej i paradygmatu maksymalizacji wartości dla akcjonariusza zaczął rozwijać się konkurencyjny nurt wskazujący na konieczność uwzględnienia przez przedsiębiorstwo również oczekiwań grup innych niż akcjonariusze [Donaldson, Preston 2008, s. 139–165]. Założenie o odpowiedzialności przedsiębiorstwa oraz koncepcja interesariuszy związane są ze sformułowaniem społecznego modelu przedsiębiorstwa, w którym uwzględniane są oczekiwania różnych grup, takich jak klienci, pracownicy, dostawcy, społeczności lokalne [Freeman 1984]. Ponadto, wraz z rosnącą świadomością problemów społecznych oraz wyzwań związanych w postępującą degradacją środowiska naturalnego, koncepcja odpowiedzialności przedsiębiorstwa wskazała na konieczność zmiany oceny jego działania. Wraz z rozwojem koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu (*Corporate Social Responsibility*, CSR) oraz zrównoważonego rozwoju/biznesu (*sustainable development/business*) wypracowano dodatkowe standardy oceny całościowego funkcjonowania przedsiębiorstwa, uwzględniając wymiar społeczny i środowiskowy [Kemper, Martin 2011; Kuraszko, Augustyniak 2009]. Koncepcje CSR i zrównoważonego biznesu wraz z wymogami raportowania i stosowania

określonych norm stanowią kluczową siłę zmiany w podejściu do postrzegania roli i wpływu przedsiębiorstwa na gospodarkę [Milton 2010, s. 59–67; Aluchna 2015b, s. 157–177; Strumińska-Kutra, Woźniczko 2010].

3. Raportowanie finansowe a raportowanie społeczne i środowiskowe

3.1. Raportowanie finansowe

Na rynku kapitałowym w Polsce, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, obowiązują wymogi informacyjne stawiane spółkom, których papiery wartościowe dopuszczone są do obrotu na rynku regulowanym na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Rzetelna informacja stanowi przesłankę podejmowania decyzji inwestycyjnych. Każdy emitent, ubiegający się o dopuszczenie do obrotu na rynku regulowanym lub będący podmiotem takiego obrotu, jest zobligowany do wypełniania obowiązków informacyjnych, a każdy inwestor ma prawo do takiego samego dostępu do informacji o emitencie oraz emitowanych przez niego papierach wartościowych. Informacje stanowią bazę dla inwestorów, dokonujących oceny sytuacji finansowej spółek oraz perspektywy ich rozwoju.

Regulacje krajowe w zakresie obowiązków informacyjnych są zgodne z przepisami unijnymi¹, a ich wypełnianie nadzoruje Komisja Nadzoru Finansowego. Rodzaj, zakres oraz formę informacji przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych określa rozporządzenie Ministra Finansów z 19 lutego 2009 roku.

Spółki notowane na rynku głównym GPW muszą publikować raporty bieżące, zawierające informacje o zdarzeniach dotyczących emitenta lub jednostki od niego zależnej, wymienionych w Rozporządzeniu Ministra, a także inne informacje przekazywane na podstawie przepisów ustaw. Poza tym muszą publikować raporty za I, III i IV kwartał, zawierające kwartalne skrócone sprawozdanie finansowe, raporty półroczne za pierwsze półrocze roku obrotowego, zawierające półroczne skrócone sprawozdanie finansowe, oraz raporty roczne, zawierające roczne sprawozdanie finansowe. Sprawozdania finansowe powinny być sporządzane według MSR/MSSF².

Do obowiązków informacyjnych należy również publikowanie informacji poufnych, spełniających przesłanki definicji zawartej w art. 154 ust. 1 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. W rozumieniu ustawy³ informacją poufną jest informacja dotycząca bezpośrednio lub pośrednio jednego lub kilku emitentów instrumentów finansowych, jednego lub kilku instrumentów finansowych albo nabywa-

¹ Dyrektywa Transparencji II (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/50/UE), Rozporządzenie MAR (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie nadużyć na rynku).

² Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (*International Financial Reporting Standards*, IFRS) – standardy i ich interpretacje zatwierdzone są przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (*International Accounting Standards Board*, IASB).

³ Ustawa o obrocie instrumentami finansowymi, Dz.U. 2005, nr 183, poz. 1538, art. 154.

nia lub zbywania takich instrumentów, która nie została przekazana do publicznej wiadomości, a która po takim przekazaniu mogłaby w istotny sposób wpłynąć na cenę tych instrumentów lub na cenę powiązanych z nimi pochodnych instrumentów finansowych.

3.2. Raportowanie środowiskowe i społeczne

Poza raportowaniem finansowym w ostatnich dekadach coraz większym znaczeniem charakteryzują się raporty społeczne [Sroka 2013, s. 7–22], w których ujawniane są dane pozafinansowe, z obszaru środowiskowego, społecznego oraz ładu korporacyjnego, określane jako dane ESG⁴. Publikacja danych pozafinansowych wynika z postulatu jawności i transparentności działań organizacji. Raport społeczny zawiera wyniki odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz oświadczenia dotyczące polityki, celów i strategii organizacji. Do najważniejszych obecnie norm, na podstawie których organizacje raportują dane pozafinansowe, należą: Global Reporting Initiative (GRI), Global Compact, AA1000, ISO26000.

Wytyczne GRI stanowią międzynarodowy wzorzec raportowania odpowiedzialnego biznesu i zrównoważonego rozwoju dla firm. Głównym celem GRI jest stworzenie międzynarodowych standardów raportowania, dobrowolnie wykorzystywanych w sprawozdawczości w zakresie sfery ekonomicznej, środowiskowej i socjalnej. Inicjatywa ta ma na celu również wspieranie przejrzystości w działalności gospodarczej poprzez podnoszenie jakości raportów. Najnowsze i najpełniejsze wytyczne raportowania społecznego oznaczone zostały jako G4. Norma ta poszerza zakres raportowania społecznego (w porównaniu z wytycznymi G3) w obszarze angażowania interesariuszy w proces tworzenia raportu, podkreślenia roli łańcucha wartości oraz doboru treści, które powinny pojawić się w raporcie, pod względem ich istotności.

Budowanie raportu zgodnie z wytycznymi GRI powinno uwzględniać szereg zasad⁵. Podstawowe z nich to: zasada przejrzystości, zasada włączenia, czyli zaangażowanie do procesu tworzenia raportu również swoich interesariuszy, możliwość kontroli danych, zasada zrozumiałości, zasada stosowności, czyli wykazania istotności wykorzystanych w raporcie informacji, zasada kontekstu zrównoważonego rozwoju czy zasada dokładności. Raporty nie mogą być wybiórcze w przedstawianiu informacji, powinny one stanowić możliwie dobrze wyważoną ocenę osiągnięć przedsiębiorstwa, a raz wybrane granice i obszary raportu powinny być stałe. Informacje powinny być podane w takiej formie, która umożliwi ich udostępnienie możliwie najliczniejszej grupie interesariuszy, a jednocześnie zachowa odpowiedni stopień ich dokładności.

⁴ E – environment, S – social, G – governance.

⁵ <http://odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/global-reporting-initiative-czyli-troche-o-raportowaniu-spoecznym>.

Kolejna norma – Global Compact – powstała w 1999 roku z inicjatywy Sekretarza Generalnego ONZ, jest największą na świecie inicjatywą na rzecz odpowiedzialności korporacyjnej i zrównoważonego rozwoju. Według Global Compact przedsiębiorcy powinni w swojej działalności kierować się zasadami praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska, przeciwdziałaniu korupcji oraz promować społeczną odpowiedzialność biznesu. Inicjatywa Global Compact jest dobrowolna, a przystąpić do niej może każde przedsiębiorstwo zatrudniające powyżej 10 osób. Stanowi ona forum wymiany doświadczeń i wiedzy oraz promuje ideę CSR.

AA1000 jest jednym ze standardów społecznej odpowiedzialności biznesu, wypracowanym w 1999 roku przez Instytut na rzecz Społecznej i Etycznej Odpowiedzialności⁶, włączającym kwestie społeczne i etyczne do procesu zarządzania organizacją. Standard ten może być zastosowany do analizy strategicznej organizacji, do zewnętrznej oceny przedsiębiorstwa w zakresie odpowiedzialności społecznej i etycznej oraz w procesie samodoskonalenia organizacji.

Nowszą normą, opracowaną przez Międzynarodową Organizację Standaryzacyjną⁷ w 2010 roku, jest PN-ISO 26000, stanowiąca przewodnik w zakresie stosowania zasad odpowiedzialności społecznej i środowiskowej⁸. Norma ta zawiera wytyczne dotyczące odpowiedzialności organizacji za wpływ podejmowanych przez nią decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko, poprzez przejrzyste i etyczne zachowanie w wielu obszarach, m.in. ładu organizacyjnego, praw człowieka, uczciwych praktyk operacyjnych czy zaangażowania w rozwój społeczności lokalnych. PN-ISO 26000 jest przeznaczona dla organizacji biznesowych, administracji rządowej oraz trzeciego sektora. Norma ta nie podlega certyfikacji, każda organizacja może ją stosować, jeśli postępuje zgodnie z jej zasadami.

4. Raportowanie zintegrowane

4.1. Motywacja

Nowym trendem, w który wpisują się współczesne gospodarki, jest zintegrowane podejście do raportowania. Raportowanie zintegrowane⁹ jest rozszerzonym podejściem do informacji prezentowanych w raporcie rocznym przedsiębiorstwa. Ostatnie lata pokazały, że konieczny jest szerszy kontekst dla prezentacji informacji finansowych, aby ocenić rzeczywistą wartość przedsiębiorstwa [Stanek-Kowalczyk 2013, s. 7–22]. Według wytycznych Międzynarodowej Rady ds. Raportowania Zintegrowanego¹⁰ raport zintegrowany powinien uwzględniać m.in. przegląd organizacji i środowiska zewnętrznego, ład korporacyjny, szanse i ryzyka, strategię

⁶ Institute of Social and Ethical AccountAbility.

⁷ International Organization for Standardization.

⁸ Guidance on Social Responsibility.

⁹ Integrated reporting.

¹⁰ International Integrated Reporting Council (IIRC).

i alokowanie zasobów, model biznesowy czy perspektywę na przyszłość. Powinien również uwzględniać zasady przewodnie, czyli: informację, odpowiadanie na potrzeby interesariuszy, istotność i zwiezłość, rzetelność i kompletność, spójność i porównywalność.

Komisja Europejska już od kilku lat wskazywała na potrzebę zwiększania przejrzystości informacji społecznych i środowiskowych¹¹. Jednym z działań priorytetowych stało się dążenie do stworzenia unijnych ram prawnych, wzmacniających inicjatywy krajowe, w zakresie rozwoju nowych modeli gospodarczych, w których bardzo istotne są kwestie społeczne. W „Akcje o jednolitym rynku” chodziło m.in. o zapewnienie równych warunków konkurencji, wspieranie działań sprzyjających większej równości w gospodarce i uczestniczenie w walce przeciwko wyłączeniu. Wskazano także potrzebę pobudzania rozwoju przedsiębiorstw, które zamierzają realizować cele polegające nie tylko na osiągnięciu zysków finansowych, ale również na działaniu w interesie ogółu, rozwoju społecznego, stawiającym wysoko kwestie etyczne lub ochronę środowiska. Aby zapewnić równe dla wszystkich zasady, KE miała przedstawić wniosek ustawodawczy w sprawie przejrzystości danych dotyczących przestrzegania norm społecznych i ochrony środowiska, przekazywanych przez przedsiębiorstwa ze wszystkich sektorów.

Parlament Europejski przyjął w lutym 2013 roku dwie rezolucje¹², w których wskazano m.in., iż KE powinna dokonać oceny zarówno wiążących, jak i niewiązanych przepisów służących ułatwieniu uznawania i propagowania działań podejmowanych przez przedsiębiorstwa w związku z przejrzystością i rozpowszechnianiem informacji o charakterze niefinansowym. Wezwano również KE do zapewnienia, by obowiązek systematycznej sprawozdawczości w zakresie podstawowych informacji o zrównoważonym rozwoju nie obciążał nadmiernie przedsiębiorstw, jako że jakakolwiek nowa strategia społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw powinna być przez przedsiębiorstwa przyjmowana z zadowoleniem. Zaproponowano, by KE umożliwiła okres przejściowy, zanim wejdzie w życie obowiązek dokonywania przez przedsiębiorstwa regularnej sprawozdawczości niefinansowej.

4.2. Dyrektywa 2014/95/UE

Wielokrotne wskazywanie na potrzebę stworzenia aktu prawnego, który zawierałby przepisy nakazujące ujawnianie informacji niefinansowych, doprowadziło do przyjęcia w październiku 2014 roku Dyrektywy 2014/95/UE. Na skutek jej wdrożenia, od 2017 roku, spółki giełdowe, banki oraz fundusze inwestycyjne, które zatrudniają

¹¹ Akt o jednolitym rynku (Single Market Act I), pkt 2.8 „przedsiębiorczość społeczna”, Komisja Europejska, kwiecień 2011 r.

¹² Rezolucje: „Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw: rozliczalne, przejrzyste i odpowiedzialne zachowanie przedsiębiorstw a trwały wzrost” oraz „Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw: dbanie o interesy obywateli a droga do trwałego ożywienia gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu”, Parlament Europejski, luty 2013 r.

ponad 500 osób i mają sumę bilansową powyżej 20 mln EUR lub obroty netto powyżej 40 mln EUR, będą musiały raportować dane pozafinansowe. Państwa członkowskie UE mają wprowadzić w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania dyrektywy do 6 grudnia 2016 roku. Część jej zapisów ma się znaleźć w ustawie o rachunkowości. Oznacza to, że raportowanie kwestii środowiskowych czy społecznych stanie się obligatoryjne.

Jak zapisano w Dyrektywie, Parlament Europejski podkreślił znaczenie ujawniania przez przedsiębiorstwa informacji na temat zrównoważonego rozwoju, z myślą o określeniu zagrożeń dla zrównoważonego rozwoju oraz zwiększeniu zaufania inwestorów i konsumentów. W stosunku do wcześniej obowiązującej Dyrektywy 2013/34/UE wprowadzono istotne zmiany. Dodano m.in. art. 19a oraz 29a, w których zapisano, że duże jednostki, przekraczające średnie zatrudnienie 500 osób w ciągu roku obrotowego, powinny ujmować w sprawozdaniu z działalności oświadczenie na temat informacji niefinansowych, zawierające informacje dotyczące co najmniej kwestii środowiskowych, społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu, w tym: krótki opis modelu biznesowego jednostki, opis polityk stosowanych przez jednostkę w odniesieniu do tych kwestii, w tym do wdrożonych procesów należytej staranności, wynik tych polityk, główne ryzyka związane z tymi kwestiami, niefinansowe kluczowe wskaźniki wyników związane z daną działalnością¹³.

W Dyrektywie nakazano ustanowienie pewnych minimalnych wymogów prawnych odnośnie do zakresu informacji, które powinny być podawane do publicznej wiadomości. Jednostki objęte zakresem stosowania Dyrektywy powinny dawać prawidłowy i pełny obraz swojej polityki, wyników oraz ryzyka. Oświadczenie na temat informacji niefinansowych powinno zawierać informacje o procesach należytej staranności wdrażanych przez jednostkę, w celu identyfikacji obecnego lub potencjalnego negatywnego wpływu, zapobieżenia mu lub złagodzenia go.

W odniesieniu do spraw społecznych i pracowniczych informacje zawarte w sprawozdaniu mogą dotyczyć m.in. działań podejmowanych dla zapewnienia równouprawnienia płci, warunków pracy, dialogu społecznego, poszanowania prawa pracowników do informacji czy działań podejmowanych w celu zapewnienia ochrony i rozwoju społeczności lokalnych.

5. Podsumowanie

Raportowanie zintegrowane łączy orientację na akcjonariuszy z uwzględnieniem oczekiwań interesariuszy, co odpowiednio oznacza także równowagę między raportowaniem finansowym a raportowaniem środowiskowym i społecznym. Raportowanie zintegrowane jest elementem zmiany w podejściu do postrzegania roli i wpływu przedsiębiorstwa na gospodarkę. Warto podkreślić, iż zmiana ta nie jest

¹³ Dyrektywa 2014/95/UE, art. 19a i 29a.

jedynie zmianą w sferze regulacyjnej forsowaną przez polityków czy grupy interesariuszy, lecz jest zmianą o charakterze strategicznym. Obecne otoczenie rynkowe wymusza taką zmianę. Z jednej strony bowiem klienci zwracają uwagę nie tylko na cenę produktu czy jego wartości użytkowe, ale także na warunki, w jakich został on wytworzony. Ponadto kurczenie się zasobów naturalnych oraz normy środowiskowe wymuszają kalkulację zużycia energii czy wody, jak również kar za niestosowanie norm. Wreszcie, wiele przedsiębiorstw posiada kody dobrej praktyki czy kody postępowania i od swoich dostawców czy podwykonawców oczekuje stosowania określonych reguł w zakresie ochrony środowiska, warunków pracy i praw człowieka czy raportowania.

Dla przedsiębiorstw, które już miały do czynienia z raportowaniem społecznym i środowiskowym, opracowanie raportu zintegrowanego nie powinno stanowić większego wyzwania. Podejście zaproponowane przez IIRC jest w wielu punktach spójne z zasadami Global Reporting Initiative oraz innych norm, nie tylko w kontekście wytycznych dotyczących przygotowania publikacji i jej treści, ale także ze względu na rolę, jaką raport zintegrowany ma pełnić.

Rozważyć można umożliwienie raportującym dokonywania wyboru sposobu ujawniania danych pozafinansowych, np. w formie odrębnego sprawozdania z informacjami niefinansowymi, przy czym ekwiwalent oświadczenia powinien zawierać wyraźną informację, że stanowi on wypełnienie obowiązku sprawozdawczości wymaganej dyrektywą.

Dla inwestorów szerokie spojrzenie na organizację, przez pryzmat zrównoważonego rozwoju, może stanowić przesłankę i pomoc przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Dlatego też ważna jest sprawna implementacja Dyrektywy przez wszystkie państwa członkowskie UE.

Literatura

- Aluchna M., 2015a, *Corporate governance theories. A synthesis*, [w:] Aluchna M., Aras G. (eds.), *Transforming Governance. New Values, New Systems in the New Business Environment*, Ashgate Publishing, Gower.
- Aluchna M., 2015b, *The Bermuda triangle. The interdependence of social, governance and environmental challenges to sustainable development*, [w:] Idowu S. (ed.), *Key Initiatives in Corporate Social Responsibility*, Springer, Heidelberg.
- Bragg S., 2012, *The investor relations guidebook*, Accounting Tools, Cennential.
- Crane A., Matten D., 2007, *Business Ethics*, Oxford University Press.
- Donaldson T., Preston L., 2008, *The stakeholder theory of the corporation: Concept, evidence and implications*, [w:] Crane A., Matten D., Spence L. (eds.), *Corporate Social Responsibility*, Routledge, London.
- Dore R., 2008, *Financialization of the global economy*, *Industrial and Corporate Change*, vol. 17(6).
- Epstein G., 2005, *Financialization and the World Economy*, Edward Elgar Publishing, Northampton, MA.
- Freeman R., 1984, *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, Pitman, Boston, MA.

- Kemper A., Martin R., 2011, *After the fall: The global financial crisis as a test of corporate social responsibility theories*, European Management Review, no. 7.
- Kuraszko I., Augustyniak S., 2009, *15 polskich przykładów społecznej odpowiedzialności biznesu*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu.
- Lazonick W., O'Sullivan M., 1997, *Maximizing shareholder value: A new ideology for corporate governance*, Economy and Society, vol. 29(1).
- Mayer C., 2002, *Firm Commitment: Why the Corporation is Failing Us And How to Restore Trust in It*, Oxford University Press.
- McSweeney B., 2008, *Maximizing shareholder value. A panacea for economic growth or a recipe for economic and social disintegration?*, Critical Perspective on International Business, vol. 4(1).
- Milton S., 2010, *Some observations on CSR and strategic management*, Budapest Management Review, vol. 41(2).
- Nawrocka E., 2010, *Idea społecznej odpowiedzialności biznesu a praktyka przedsiębiorstw*, Problemy Zarządzania, vol. 8, nr 2(28).
- Płoszajski P., 2013, *Ruchomy cel: o konieczności redefinicji teorii i praktyki społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w warunkach nowej gospodarki*, [w:] Płoszajski P. (red.), *Społeczna odpowiedzialność biznesu w nowej gospodarce*, OpenLinks.
- Sroka R., 2013, *Raportowanie społeczne na świecie*, [w:] Ćwik N. (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportowania społecznego*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu.
- Stanek-Kowalczyk A., 2013, *Raportowanie zintegrowane – nowy trend, stare wyzwania*, [w:] Ćwik N. (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportowania społecznego*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu.
- Stout L., 2012, *The Shareholder Value Myth: How Putting Shareholders First Harms Investors, Corporations and the Public*, Berrett-Kohler Publishing, San Francisco.
- Strumińska-Kutra M., Woźniczko J., 2010, *Empiryczne wymiary społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw – perspektywa instytucjonalna*, Problemy Zarządzania, vol. 8, nr 2(28).
- Vermalen T., 2009, *Maximizing shareholder value. An ethical responsibility?*, [w:] Smith C., Lensen G. (eds.), *Mainstreaming Corporate Responsibility*, Wiley, Chichester.
- Vogel D., 2005, *Is there market for virtue? The business case for corporate social responsibility*, California Management Review, vol. 47(4).
- Warhurst A., 2011, *Past, present and future corporate responsibility: Achievement and aspirations*, [w:] Crouch C., Maclean C. (eds.), *The Responsible Corporation in a Global Economy*, Social Trends Institute, Oxford University Press, New York, s. 55–83.
- Yahanpath N., 2011, *A brief review of the role of shareholder wealth maximisation and other factors contributing to the global financial crisis*, Qualitative Research in Financial Markets, vol. 3(1).